

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 5 นี้ แบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. การอภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสมมีส่วนร่วมระดับปานกลางในภาพรวม แต่เมื่อพิจารณาในรายประเด็นจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มมีส่วนร่วมปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสารและการเข้าร่วมในการประชุมประชาคมหมู่บ้าน ส่วนอีกกลุ่มเป็นการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น

จากประสบการณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เปรียบเทียบกับเมื่อครั้งที่ยังไม่มีการกระจายอำนาจลงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนไม่มีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น การทำกิจกรรม/

โครงการในตำบลถูกกำหนดโดยรัฐบาลหรือส่วนภูมิภาคผ่านผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับผลกระทบที่จะตามมาส่วนใหญ่กิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการในพื้นที่ ไม่ตรงกับความต้องการหรือไม่สนองตอบกับความต้องการแท้จริงของประชาชน อันก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบล แต่เมื่อได้มีการกระจายอำนาจลงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ ตั้งแต่กระบวนการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมตรวจสอบ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลกระทบในทิศทางที่ดีขึ้นในเชิงบวก แต่อย่างไรก็ตามประชาชนยังมีความคิดว่าการพัฒนาท้องถิ่นตั้งแต่กระบวนการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น คือการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมตรวจสอบเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ที่จะต้องดำเนินการร่วมกับผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยประชาชนไม่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมก็ได้ เพราะคิดว่าได้เลือกตัวแทนเข้ามาทำงานแล้ว ตัวแทนที่เลือกเข้ามาทำหน้าที่ในการเสนอปัญหาความต้องการได้ดีกว่า ประกอบกับประชาชนไม่ได้มีความเดือดร้อนมากถึงกับต้องพึ่งหน่วยงานรัฐเพียงอย่างเดียว เพราะทุกวันนี้ก็มีอาชีพมีงานทำ สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีบริบทของตัวเองที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้การเข้าร่วมอยู่เพียงในระดับปานกลางเท่านั้น

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ได้แก่ ความตระหนักในประโยชน์ ความยึดมั่นผูกพันต่อท้องถิ่น ภาวะผู้นำและความตระหนักในผลกระทบต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

จากประสบการณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่าปัจจัยทั้งสี่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม เนื่องจากเหตุผลดังนี้

ความตระหนักในประโยชน์ มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม เพราะว่าการที่จะทำให้ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข พัฒนาชุมชนได้ตรงกับความต้องการของชุมชน ได้รับการจัดสรรทรัพยากรอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมและทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ล้วนต่อส่งผลให้ประชาชนและชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการเข้าร่วมในการจัดทำ

แผนพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนมองว่าถ้าเราเข้าร่วมประชุมประชาคมก็จะทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขได้อย่างทันที่ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้นอยู่เพียงในระดับปานกลางเท่านั้น

ความยึดมั่นผูกพันต่อท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม พบว่าการที่จะมีความรับผิดชอบต่อชุมชน ความเป็นเจ้าของชุมชนเป็นข้อตกลงของคนในชุมชน คนในชุมชนปฏิบัติร่วมกันและเป็นการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมองว่าถ้าเราเข้าร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นก็จะทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาทำให้ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและชุมชนได้รับการพัฒนาโดยคนในชุมชน ที่ต้องการจะเห็นการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในชุมชนของตนเอง อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้นอยู่เพียงในระดับปานกลางเท่านั้น

ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม ก็เพราะว่าประชาชนที่มีคุณลักษณะที่ซื่อสัตย์โปร่งใส มีความรอบรู้ มีทักษะในการสื่อสาร มีความมุ่งมั่นในการทำงานและมีความรับผิดชอบต่อชุมชนจะมีความสามารถในการชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากกว่า เพราะมีความสามารถในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม เพราะถ้าประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขาดคุณลักษณะของผู้นำที่ดีก็จะทำให้ประชาชนไม่ให้ความไว้วางใจในการทำงานร่วมกันจากเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าว ส่งผลถึงภาวะผู้นำที่มีอำนาจต่อรอง การผลักดันนโยบายต่าง ๆ กับหน่วยงานภาครัฐ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้นอยู่เพียงในระดับปานกลางเท่านั้น

ความตระหนักในผลกระทบต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม เพราะตระหนักถึงปัญหาการรุกรานที่ดินทำกิน ปัญหาแรงงานข้ามชาติ ปัญหาโรคติดต่อโรคระบาดที่มากับประเทศในกลุ่มอาเซียน ปัญหาการสื่อสารที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันและปัญหาการค้าขายเสพติดข้ามชาติ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมองว่าการเปิดประชาคมอาเซียนจะต้องมีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาทำงานในพื้นที่มากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนจึงต้องร่วมกันกำหนดนโยบายการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้นอยู่เพียงในระดับปานกลางเท่านั้น

โดยใช้การทดสอบสมมติฐานจากการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's r) ดังตารางต่อไป

ตาราง 18 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน จำแนกปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ
1. ความตระหนักในประโยชน์มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	ยอมรับสมมติฐาน
2. ความยึดมั่นผูกพันต่อท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	ยอมรับสมมติฐาน
3. ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	ยอมรับสมมติฐาน
4. ความตระหนักในผลกระทบต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	ยอมรับสมมติฐาน

การอภิปรายผล

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ 2 ดังนี้

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยกำหนดที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ได้แก่ ความตระหนักในประโยชน์ ความยึดมั่นผูกพัน

ต่อท้องถิ่น ภาวะผู้นำและความตระหนักในผลกระทบต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับข้อสรุปของ แสวง รัตนมงคลมาส (2543 : 10) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของสังคมและประชาชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของตนต่อกิจกรรมนั้น ๆ ในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจกำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย และแผนงาน ดำเนินการในกระบวนการจัดการและร่วมหนุนช่วยทรัพยากรการบริหารและการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมีเหตุผล 3 ประการคือ

1. มีจุดร่วมในอุดมการณ์เดียวกัน (Common Ideology)
2. มีจุดร่วมในผลประโยชน์ (Common Interest)
3. ยึดติดกับตัวบุคคล (Personality)

นอกจากนี้ ผลการศึกษาในภาคินิพนธ์นี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนยังสอดคล้องกับ จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์ (2548 : 6) ที่นำเสนอว่าปัจจัยพื้นฐานในการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในกิจกรรมหนึ่ง ๆ ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากรหรืออื่น ๆ นั้น มีเหตุผลอยู่ 2 ประการดังนี้

- 1.1 การมองเห็นว่าจะได้รับประโยชน์จากสิ่งตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องการกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

- 1.2 การได้รับการบอกกล่าว หรือชักชวนจากเพื่อนบ้านเข้าร่วม โดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม แม้ว่าชาวบ้านเป็นจำนวนมากจะเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่ก็ไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มิได้จัดรูปแบบสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ ลักษณะการทำงาน กวาระเบียบ แบบแผน เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานทางด้าน โครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมจึงควรมีลักษณะดังนี้

- 2.1 เปิดโอกาสให้ทุกคน และทุกกลุ่มในชุมชนมี โอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยตัวแทนก็ได้

- 2.2 ควรมีกำหนดเวลาที่แน่ชัด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้

- 2.3 กำหนดกิจกรรมที่มีลักษณะที่แน่นอน

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่ง ๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยและมีโอกาสเข้าร่วม แต่ไม่อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการหรือเรื่องผลประโยชน์ของกิจกรรม เพราะสิ่งเหล่านี้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างยังมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นค่อนข้างน้อยในเรื่องการติดตามประเมินผลแผน ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1. องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าโสม ควรให้ความรู้หรือวิธีการเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญและมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น
2. เจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายเมื่อประชาชนมาสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ขององค์กรบริหารส่วนตำบล
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์ผลการจัดซื้อจัดจ้างและรายงานผลการดำเนินงานประจำปีตามช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนรับทราบและมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแผนอย่างทั่วถึง
4. พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างที่มาจากภาคประชาชนให้มากขึ้น
5. สร้างความตระหนักให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นและเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น
6. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและพูดคุยชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น
7. องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าโสม ควรอธิบายถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับอย่างชัดเจนเพื่อกระตุ้นความสนใจในการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแผน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษา : องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้คือ

1. ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเจาะลึกในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบเพิ่มเติมในประเด็นที่การศึกษาเชิงปริมาณไม่สามารถทำได้
2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอีก 3-5 ปีข้างหน้า เพื่อให้ทราบถึงหากมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย จะมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอนาคตหรือไม่ อย่างไร